

Spolno prenosive infekcije i adolescenti

što sve treba znati

Izdavač:

Nastavni zavod za javno zdravstvo “Dr. Andrija Štampar”

Služba za školsku i adolescentnu medicinu

Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo,

Povjerenstvo za prevenciju infekcija HPV-om

Naslov:

Spolno prenosive infekcije i adolescenti – što sve treba znati

Dizajn i grafička priprema:

Miljenko Grbić

Tisak: Svilan d.o.o., Bjelovar

Što su spolno prenosive infekcije (SPI)

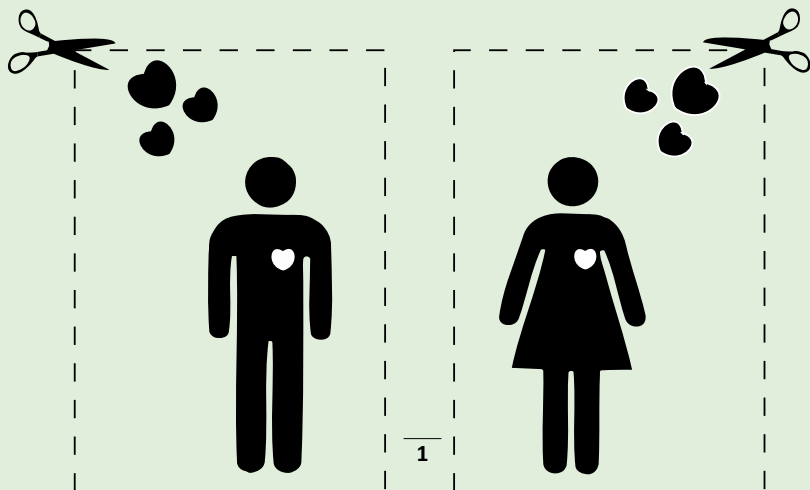
Infekcije koje se spolnim kontaktom prenose sa zaražene na zdravu osobu.

Uzročnici spolno prenosivih infekcija

Virusi, bakterije, gljive i praživotinje.

Rizični čimbenici

- dob stupanja u spolne odnose – osobito osjetljiv mladi organizam;
- spol – osjetljivije djevojke;
- broj partnera – više partnera i partneri s rizičnim ponašanjem;
- spolni odnos bez zaštite (kondom);
- spolni odnos pod utjecajem alkohola ili droge;
- postojanje ranije spolno prenosive infekcije.

Može li se prepoznati osoba sa spolno prenosivom infekcijom

NE

- većina osoba se osjeća i izgleda posve zdravo;
- možda ni ne znaju da su zaražene i da infekciju mogu prenositi drugima.

Zašto su spolno prenosive infekcije važne i opasne

Osim što se zaraza može prenijeti na partnera/partnericu, ako se pravodobno i pravilno ne liječe mogu imati posljedice kao:

- rak vrata maternice;
- neplodnost;
- izvanmaternična trudnoća;
- spontani pobačaj;
- upale ili oštećenja drugih organa;
- oštećenja ili smrt nerođenog djeteta;
- smrt.

Klamidijske infekcije

Uzročnik

Bakterija *Chlamydia trachomatis* uzročnik je klamidijske infekcije, najproširenije spolno prenosive infekcije, osobito u adolescenata.

Znakovi – mogu, ali i ne moraju biti izraženi.

Djevojke – najčešće potpuno bez simptoma, svrbež oko spolovila ili anusa, peckanje pri mokrenju, promijenjen ili pojačan iscjedak, nelagoda u donjem trbuhu, krvarenje iz rodnice izvan menstruacije

Mladići – najčešće potpuno bez simptoma, peckanje pri mokrenju, iscjedak iz spolovila, pečenje ili svrbež oko spolovila, nelagoda i bol u testisima.

Moguće posljedice

Širenje upale na zdjelične organe, maternicu, jajovode, jajnike i okolno tkivo s mogućim ozbiljnim i trajnim posljedicama na opće i reproduktivno zdravlje sve do izvanmaternične trudnoće ili neplodnosti.

Liječenje

Uspješno se liječi antibioticima, ali je važno započeti što ranije i liječiti oba partnera istodobno.

HPV infekcije

Uzročnik

Humani papiloma virus (HPV) uzročnik je ove najproširenije virusne infekcije. Prenosi se spolnim odnosom (vaginalnim, analnim, oralnim). Može se prenijeti sa zaražene na zdravu osobu kontaktom tijelom o tijelo za vrijeme predigre i bez spolnog odnosa.

Poznato je više od 120 tipova HPV-a, od kojih su neki dobroćudni (uzrokuju spolne bradavice), a neki zloćudni te mogu uzrokovati zloćudne promjene u stanicama. Najveći broj zaraženih osoba uspijeva savladati zarazu, no ako se virus zadrži u stanicama sluznice, promjene na stanicama mogu napredovati sve do razvoja raka.

Rak može nastati na vratu maternice, rodnici, stidnici i anusu. U muškaraca se rak može razviti na sluznici genitalnog područja, anusu ili penisu.

Znakovi

Spolne bradavice (kondilomi) se utvrđuju vanjskim pregledom spolovila.

Infekcija sluznice se ne može vidjeti niti utvrditi pregledom.

Papa testom se utvrđuje postoje li neke promjene na stanicama, a testiranjem obriska rodnice na HPV utvrđuje se postoji li zaraza i kojim tipom virusa je osoba zaražena.

Liječenje

Kondilomi se mogu liječiti premazivanjem, smrzavanjem, spaljivanjem ili kirurškim odstranjivanjem.

Promjene na sluznici vrata maternice liječe se laserski, elektrokoagulacijom ili se kirurškim metodama odstranjuje zaraženi dio.

Prevenција

Kao i kod drugih spolno prenosivih infekcija, najučinkovitiji su odgovorno spolno ponašanje i zaštićeni spolni odnos.

Protiv infekcije HPV-om, koja je nužan preduvjet za razvoj raka vrata maternice, postoji cjepivo. Cjepivo je u redovitom programu cijepljenja u Hrvatskoj za učenice i učenike osmih razreda osnovnih škola.

Registrirana su dva cjepiva (četverovalentno i dvovalentno).

Oba su učinkovita protiv tipova 16 i 18 koji najčešće uzrokuju zloćudne promjene. Četverovalentno cjepivo štiti i protiv tipova 6 i 11 koji najčešće uzrokuju kondilome (bradavice).

Cjepiva su visoko učinkovita, no kako ima zloćudnih tipova koji nisu obuhvaćeni cjepivima i kako infekcija HPV-om nema simptoma, redoviti ginekološki pregledi su i dalje potrebni. Na raspolaganju je osim Papa testa i test tekućinske citologije, pri čemu se iz istog uzorka mogu utvrditi citološke promjene kao i prisustvo i tip HPV-a u stanicama.

Nespecifični uretritis

Uzročnik

Upala mokraćne cijevi koja se češće pojavljuje u muškaraca. Izraz „nespecifični“ razlikuje tu infekciju od gonoreje koju uzrokuje gonokok. Nespecifičnu upalu najčešće uzrokuje jedan od mikroorganizama kao *Ureaplasma urealiticum*, *Chlamydia trachomatis*, *Mycoplasma hominis*, *Gardnerella vaginalis* ili *Trichomonas vaginalis*.

Znakovi

Mogu biti oskudni ili kod žena gotovo potpuno izostati. U muškaraca je to peckanje i bolovi pri mokrenju, iscjedak iz penisa. U žena blagi simptomi ili samo pojačan iscjedak. Kako simptomi nisu jako izraženi, infekcija može dugo biti neprepoznata i prenositi se na partnera.

Posljedice

Kod muškaraca može doći do patološkog suženja (strikture) mokraćne cijevi te do upale epididimisa (pasjemenika). Kod žena postoji opasnost širenja infekcije na druge dijelove urogenitalnog trakta te mogući sterilitet ili izvanmaternična trudnoća.

Liječenje

Uspješno se liječe antibioticima, potrebno je liječiti **oba partnera istodobno**.

Genitalni herpes

Uzročnik

Virus herpes simplex tip2.

Znakovi

Karakteristika ove infekcije je da se uzročnik ne prenosi samo spolnim odnosom nego i dodirrom sa zaraženim dijelom tijela, a može se prenijeti i na dijete tijekom vaginalnog porođaja. Znakovi infekcije su 2 do 14 dana nakon zaražavanja crvenilo, peckanje i svrbež te izbijanje mjehurića (kao kod herpesa na usnama). Mjehurići pucaju ostavljajući vrlo bolne ranice i stvaraju poteškoće pri mokrenju. Simptomi nestaju nakon 2 do 3 tjedna, ali virus trajno ostaje u tijelu te se bolest može ponovo pojavljivati.

Liječenje

Protiv virusne infekcije nema učinkovitog lijeka. Antivirusnim lijekovima se simptomi mogu ublažiti, smanjiti proširenost izbijanja mjehurića i skratiti vrijeme trajanja akutne faze bolesti.

Hepatitis B

Uzročnik

Virus hepatitisa B

Znakovi

Virus hepatitisa B se nalazi u tjelesnim tekućinama (krv, slina, sjemena tekućina, vaginalni iscjedak), a prijenos je moguć i kontaktom s krvi zaražene osobe i spolnim odnosom. Razdoblje inkubacije je dugačko i nakon 2 do 6 mjeseci se pojavljuju umor, gubitak teka, žutica kože i bjeloočnica.

Posljedice

Hepatitis je upalna bolest jetara. Nakon akutne faze bolest može postati kronična i može zaostati oštećenje jetara koje trajno ometa funkcioniranje organizma. Osim toga, neke osobe ostaju dugotrajni nositelji virusa i predstavljaju izvor zaraze za okolinu.

Prevenција i liječenje

Protiv infekcije hepatitis B virusom obvezno se cijepi u novorođenačko doba. Zbog nadoknade razmaka među cjepnim generacijama još dvije godine cijepit će se i djeca u šestom razredu osnovne škole. Ako osoba oboli od hepatitisa provode se potporne mjere i liječenje.

GONOREJA

Uzročnik

Bakterija *Neisseria gonorrhoe*

Znakovi

Djevojke – neugoda ili bol pri mokrenju i u donjem dijelu trbuha, promijenjen ili pojačan iscjedak, krvarenje iz rodnice izvan menstruacije.

Mladići – peckanje i bol pri mokrenju, bijeli, žuti ili zelenkasti iscjedak iz spolovila, nelagoda, otok i bol u testisima.

Posljedice

Kod muškaraca upala epididimisa (pasjemenika) može uzrokovati neplodnost.

Kod djevojaka se upala može proširiti na zdjelične organe (zdjelična upalna bolest) te uzrokovati probleme pri zanošenju i u trudnoći.

Liječenje Uspješno se liječi antibioticima, obvezno liječiti oba partnera.

HIV infekcija i AIDS

Uzročnik

Virus humane imunodeficijencije (HIV).

Znakovi

Virus HIV-a se nalazi u tjelesnim tekućinama (krv, slina, sjemena tekućina, vaginalni iscjedak) te je prijenos moguć i kontaktom s krvi zaražene osobe i spolnim odnosom. Prijenos nije moguć uobičajenim socijalnim kontaktima. Virus napada obrambeni sustav organizma, a razdoblje bez simptoma bolesti može potrajati od 6 mjeseci sve do 10 godina.

Prisutnost virusa se može utvrditi testom na HIV protutijela u krvi. Osobe koje su samo zaražene nemaju nikakve znakove infekcije, ali mogu prenositi zarazu na druge. Pojava simptoma znači razvoj bolesti (AIDS), a oni uključuju umor, noćno znojenje, gubitak težine, promjene na koži i sluznicama, povećanje limfnih čvorova, proljev, kašalj i obolijevanje od bolesti koje se ne pojavljuju u osoba s neoštećenim imunim sustavom.

Liječenje

HPV infekcija se ne može izliječiti ali se može uspješno liječiti. Napredovanje bolesti i ublažavanje simptoma može se postići antiretrovirusnim lijekovima te osoba može dugo funkcionirati i živjeti. Strah od AIDS-a je opravdan, ali nije opravdana panika.

Što učiniti za zaštitu od spolno prenosivih infekcija

- Izbjegavati rizično spolno ponašanje.
- Dobro razmisliti o početku spolnih odnosa i imati jednog partnera koji je zdrav.
- Upotrebljavati kondom.
- Svakako izbjegavati spolne odnose pod utjecajem alkohola ili psihoaktivnih sredstava.

Provjerite što ste saznali

Točno Netočno

1 Rizik SPI raste s brojem spolnih partnera.	☐	☐
2 Žene su otpornije na zarazu SPI od muškaraca.	☐	☐
3 Redovita i pravilna uporaba kondoma može znatno smanjiti rizik od SPI.	☐	☐
4 HIV možete dobiti ubodom komarca.	☐	☐
5 Osobe koje imaju SPI izgledaju bolesno.	☐	☐
6 Infekcije HPV-om uzrokuju samo spolne bradavice (kondilome)	☐	☐
7 Rizici za moguće neželjene posljedice SPI se povećavaju ranim spolnim odnosom (15 godina i ranije), brojem spolnih partnera ili spolnim odnosom pod utjecajem alkohola i/ili droga	☐	☐
8 SPI nose stigmju i podsvjesni osjećaj krivnje	☐	☐
9 SPI se može prenijeti kašljanjem i kihanjem.	☐	☐
10 Nema učinkovitog cjepiva protiv niti jedne SPI.	☐	☐
11 Neplodnost, prijevremeni porod, anomalije djeteta, zdjelična upalna bolest, rak vrata maternice, zatajenje i rak jetara i smrt mogu biti uzrokovani neliječenim SPI.	☐	☐
12 Virusne SPI se mogu liječiti antibioticima	☐	☐
13 HPV uzrokuje bakterija.	☐	☐
14 Genitalni herpes uzrokuje virus.	☐	☐

Provjerite što ste saznali

Točno Netočno

15 Nitko ne mora dobiti SPI.	☐	☐
16 Klamidijsku infekciju uzrokuje bakterija.	☐	☐
17 SPI često ne izazivaju nikakve simptome pa osoba ne zna da je zaražena.	☐	☐
18 Svatko snosi odgovornost za vlastito zdravlje.	☐	☐
19 Od zaraze HIV-om do prvih znakova bolesti prođe nekoliko mjeseci.	☐	☐
20 Jedan od znakova gonoreje je gnojni iscjedak	☐	☐
21 Infekcija HPV-om ima značajne simptome.	☐	☐
22 Antibiotску terapiju ne moraju uzimati oba partnera.	☐	☐
23 Pravodobno otkrivanje i liječenje SPI može spriječiti teške posljedice.	☐	☐
24 Djevojke koje su cijepljene protiv HPV-a trebaju i dalje obvezno ići na ginekološke preglede.	☐	☐

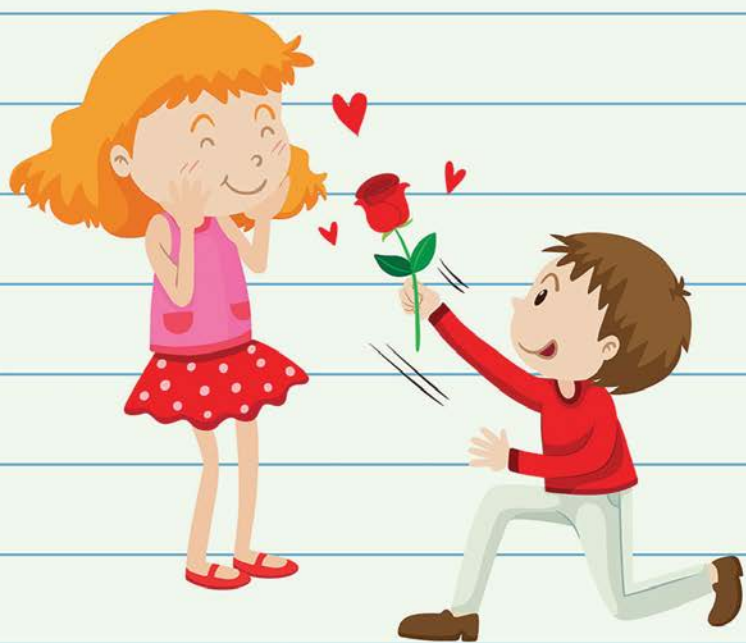
Ovo nije test za ocjenu – usporedite svoje odgovore

Točno - 1, 3, 7, 8, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 23, 24

Netočno - 2, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 19, 21, 22

Ako imate više od 20 točnih odgovora – svaka čast, ali ako nemate, vrijeme je da potražite savjet ili barem ponovo pročitate tekst!

LJ je za ...

ljubav

Ako postoje pitanja ili problemi - nemojte čekati!

Kome se obratiti

- Savjetovalištu za reproduktivno zdravlje
- obiteljskom liječniku
- školskom/studentском liječniku
- ginekologu

U Zagrebu se svi učenici i studenti mogu javiti u

Savjetovalište za reproduktivno zdravlje

Mirogojska 16

Telefon 01 46 96 281

NASTAVNI ZAVOD ZA
JAVNO ZDRAVSTVO
DR. ANDRIJA ŠTAMPAR

Stvaramo zdraviju budućnost

10000 Zagreb, Mirogojska cesta 16
www.stampar.hr | www.zdravljezasve.hr
www.facebook.com/NZJZ.Stampar